

1925 чылда
революцияга
1963 ч.
ФЕВРАЛЬ
19
вторник
№ 42 (5446).
Өртөө 2 көп,



СЭКП Тыва обкомунун болгаш Кызыл хооркомунун,
Тыва АССР-нин Дээди Совединин органы

СЭКП обкомунун бюрозунун болгаш Тыва АССР-нин Министрлер Чөвү-
лелинин шиттиринин Эдуард республиканын Хундулеа самбыразына мөөн
адаанда мурнакчылары киирер:

МУРНАКЧЫ ХОЙЖУЛАР

1962 Чылда Хураганнар Камгалап алыр Талазы-биле

- О. Салык, «Чыраа-Бажы» совхозун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 132 хураганы алган;
- Т. Даш-оол, Би-Хем районун «Искра» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 131 хураганы алган;
- К. Куске, Улуг-Хем районун Жданов атыг колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 122 хураганы алган;
- И. Сафонов, Танды районун «Революцияны чалбыжы» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 120 хураганы алган;
- Д. Намдоо, «Тес-Хем» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 120 хураганы алган;
- И. Обсала, «Найрал» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 116 хураганы алган;
- С. Балчы, «Найрал» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 115 хураганы алган;
- С. Баткар, Тес-Хем районун «Чодураа» колхозунун хойжуу, чүс хойга онааштыр 115 хураганы алган;
- О. Ласүү, Танды районун «Коммунизми херели» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 114 хураганы алган;
- И. Байыр, Барыш-Хемчик районун «Малчы» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 114 хураганы алган;
- Х. Базаан, Барыш-Хемчик районун «Мурнакчы» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 113 хураганы алган;
- С. Борзек, Каа-Хем районун «Кызыл туус» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 112 хураганы алган;
- С. Төрөштей, «Тээли» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 112 хураганы алган;
- С. Сера, Тес-Хем районун «Чаа орук» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 111 хураганы алган;
- С. Чулаам, «Тээли» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 110 хураганы алган;
- С. Серен-Чимит, Барыш-Хемчик районун «Малчы» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 110 хураганы алган;
- О. Бола-оол, Тес-Хем районун «Чодураа» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 109 хураганы алган;
- С. Мижит-оол, Каа-Хем районун «Кызыл туус» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 109 хураганы алган;
- М. Темир-оол, «Чыраа-Бажы» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 108 хураганы алган;
- О. Орамбал, «Элегес» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 107 хураганы алган;
- И. Даныр-оол, Тес-Хем районун «Чодураа» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 107 хураганы алган;
- М. Ном-Хуурак, Улуг-Хем районун Жданов атыг колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 107 хураганы алган;
- С. Чыдым, Барыш-Хемчик районун «Малчы» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 107 хураганы алган;
- М. Биш, «Чыраа-Бажы» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 107 хураганы алган;
- С. Тамм, Тес-Хем районун «Чаа орук» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 106 хураганы алган;
- К. Бармит, Тес-Хем районун «Чодураа» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 106 хураганы алган;
- О. Доржу, «Сүт-Хөл» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 105 хураганы алган;
- О. Достай-оол, Барыш-Хемчик районун «Большевик» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 105 хураганы алган;
- К. Авандымаа, «Элегес» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 105 хураганы алган;
- С. Салчак, «Тээли» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 104 хураганы алган;
- Ч. Балдацай, Тес-Хем районун «Чаа орук» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 103 хураганы алган;
- С. Санаа, «Тес-Хем» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 103 хураганы алган;
- О. Доржат, Би-Хем районун «Тилелге» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 103 хураганы алган;
- С. Маадыр-оол, Танды районун «Коммунизми херели» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 103 хураганы алган;
- С. Куулар, «Межегей» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 103 хураганы алган;
- И. Доржу, «Тээли» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 102 хураганы алган;
- И. Калдар-оол, «Тээли» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 102 хураганы алган;
- С. Ламбар, Би-Хем районун «Тилелге» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 102 хураганы алган;
- М. Аван-оол, «Тилелге» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 102 хураганы алган;
- Х. Чымба, Би-Хем районун «Тилелге» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 102 хураганы алган;
- Б. Сырат, Тес-Хем районун «Чодураа» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 101 хураганы алган;
- С. Харлы-оол, Барыш-Хемчик районун «Малчы» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 101 хураганы алган;
- М. Чузунай, «Сүт-Хөл» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 101 хураганы алган;
- Д. Кашык-оол, «Сүт-Хөл» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 101 хураганы алган;
- О. Кечлек, «Найрал» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 101 хураганы алган;
- К. Санын-Миадип, «Тээли» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 101 хураганы алган;
- Д. Мөнгө, Каа-Хем районун Ленин атыг колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 100 хураганы алган;
- К. Чыргалаан, Танды районун «Революцияны чалбыжы» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 100 хураганы алган;
- К. Сады, Тес-Хем районун «Мөрөн» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 100 хураганы алган;
- С. Чамбал, Тес-Хем районун «Мөрөн» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 100 хураганы алган;
- Х. Орбуш-оол, Барыш-Хемчик районун «Большевик» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 100 хураганы алган;
- Д. Долбааштай, Барыш-Хемчик районун «Мурнакчы» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 100 хураганы алган;
- Х. Чымба, Барыш-Хемчик районун «Кара-Хөл» колхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 100 хураганы алган;
- К. Шагыр-оол, «Чыраа-Бажы» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 100 хураганы алган;
- О. Тамыз-Белес, «Улуг-Хөл» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 100 хураганы алган;
- С. Дойбаа, «Барлык» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 100 хураганы алган;
- К. Комбу, «Барлык» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 100 хураганы алган;
- К. Ууртак, «Барлык» совхозунун хойжуу, төрүүр чүс хойга онааштыр 100 хураганы алган;

МУРНАКЧЫ СААНЧЫЛАР

1962 Чылда СҮТ СААР
ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

- А. Вейрам, «Межегей» совхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2380 килограмм сүтү сагган;
- К. Савчак, Улуг-Хем районун «Күш-ажылдын хостуу» колхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2579 килограмм сүтү сагган;
- З. Каргашова, «Межегей» совхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2451 килограмм сүтү сагган;
- М. Эник-оол, Би-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2445 килограмм сүтү сагган;
- И. Смирнова, «Элегес» совхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2400 килограмм сүтү сагган;
- К. Поршнев, «Межегей» совхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2380 килограмм сүтү сагган;
- М. Ханды, «Элегес» совхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2300 килограмм сүтү сагган;
- З. Вейрам, «Межегей» совхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2282 килограмм сүтү сагган;
- Н. Шалимова, «Межегей» совхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2272 килограмм сүтү сагган;
- З. Натпиг-оол, Улуг-Хем районун «Күш-ажылдын хостуу» колхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2119 килограмм сүтү сагган;
- Е. Седен, «Өкө» совхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2053 килограмм сүтү сагган;
- А. Уууеке, Би-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2040 килограмм сүтү сагган;
- А. Пермякова, Би-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2040 килограмм сүтү сагган;
- А. Дюбин, Би-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2040 килограмм сүтү сагган;
- Т. Макпаа, Улуг-Хем районун «Күш-ажылдын хостуу» колхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2040 килограмм сүтү сагган;
- А. Херте, «Барлык» совхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2040 килограмм сүтү сагган;
- Т. Хампаа, Би-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2031 килограмм сүтү сагган;
- Д. Байкара, Би-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2031 килограмм сүтү сагган;
- Ш. Биче-кат, Улуг-Хем районун «Күш-ажылдын хостуу» колхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 2027 килограмм сүтү сагган;
- К. Дисыян, Улуг-Хем районун «Күш-ажылдын хостуу» колхозунун саанчы, бир саар икке онааштыр 1998 килограмм сүтү сагган;
- (Улачымыл).



Эш Николай Викторович ПОДГОРНЫЙГА

СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвү-
лели Коммунист партианын база Совет күрүненин көскү
ажылдакчысы Силерге силерни алдан хар харлаан хунүңерде
сагыш-сеткилдин бүтү ханызындан байыр чедирип тур.

Ур чылдарда чурттаарын, чаагай кадык болурун болгаш
совет улустук чаагай чоруунга, бистин чурттувуска коммунизм-
ни тийлегези дээш моон сонгаар үрө-түнелдиг ажилдарын
Силерге күзөп тур бис.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН
КОММУНИСТИН
ПАРТИАЗЫНЫҢ
ТӨП КОМИТЕДИ.

ССРЭ-НИН
МИНИСТРЛЕР
ЧӨВҮЛЕЛИ.

Эш Н. В. Подгорныйга Социалист Күш-ажылдын Маадыры атты тышпыр дугайында

ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун
ЧАРЛЫ

Украинаның КП ТК-нын бири секретары, СЭКП ТК-ның Президи-
мунун кежигүрү эш Н. В. Подгорныйни Коммунист партианын болгаш
Совет күрүненин мурнунга улуг ачы-хабыааы дээш база төрттүнген
хунүңден бээр алдан хар харлаанга-биле холбаштыр эш Николай Викто-
рович Подгорныйга Ленин орденин база «Надыр болгаш масна» алдын
медалды беришаан, Социалист Күш-ажылдын Маадыры атты тышпыр.

ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы
Л. БРЕЖНЕВ.
ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Секретары
М. ГЕОРГАДЗЕ.
Москва, Кремль.
1963 чылдын февраль 16.

Африка чурттарынын хамаарышпас
чоруун быжыглаарынын
эрге-ажыктарына

ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. С. Хрущев КНО-нун
Африка талазы-биле экономиктиг комиссиянын Леопольдвиле хоорай-
да ажыттыган У сессиянын даргазына бижик чурткан.

Сессиянын кижикчилери—африка
чурттарынын төдөлөкчилеринге
чуреттик ханы байыры чедирбеш-
пашан, Н. С. Хрущевтун бижизи бол-
за, бүгү дийтти хосталгазынча, элден
дел-тургелди, ашты, аарыктарын,
бижик бижилес чорукту, колонизатор-
ларнын Африкада артыгыш кааш-
барган бүгү бужар-түдөк уруктары-
нын кезеде ууткап чок кылырынча
африка улустарын чүткүрүн Совет
Эвилели болгаш тайынга ынак-
шылдыг бүгү күрүндөр ханы бил-
лип, эп-сеткидин каттыштырып ту-
р. Социалист күрүне болур Со-
вет Эвилели дык хай африка кү-
рүндөргө алы-дунманын ак-сеткиди
дел экономикагы болгаш техниктиг
дузаламчынын, а ол болгаш нацио-
нал кадрларын белеткээр талазы-би-
ле дузаламчыны көргүзүп келген

(СЭТА).

Депутатка кандидат дээш агитация

РСФСР-нин Дээди Совединге болгаш
Советтеринге ам болур сонгудалга бүгү белеткел ажилдары
бистин республикада, бүгү чурттаа-
зы ышкы, СЭКП ТК-нын ноябрь
Пленумунун (1962 чылда) доктала-
дарын күүседиринче, улестур, тууду,
кодох, совхозтарнын ажылын улам
ажыжырыча, улестур болгаш көдө
ажыл-агый бүдүргелеринин
төгүлдөзүн дүргедиринче,
СЭКП-нин XXII сьездинин иди-
ндүргөн төөгүтүл сорулгаларын—
коммунизмин материал-техниктиг
баазанын тургузарын чедикширини
штитирлээринче ажилчы чону мо-
бидьастарынын лозунунун азда-
быле чоруу турар.

Ам болур сонгудалга күш-ажылды
чедикширини ужуражы дээш рес-
публиканын улестур бүдүргөлү,
кодох, совхоз болгаш бригада,
участок, ферма бүрүгүнче социали-
стик чарыш калбарын, республика-
нын бүгү көдө ажил-ишчилерин
уст-лабичилерин кийгирини
деткивишаан, 1963 чылда бедиккен
социалист хузелгелерини ап турар
дугайында өөрүнчүг медалдер хүн
бүрүдө көүдөп турар.

Ооп-биле кады, сонгудалга мурнунун
белеткел ажилында эң чутула бол-
гаш политиктиг улуг ужурудузалаг
— Советтерге депутаттарын кан-
дидаттарын депкидерини болгаш
түс-түс округ комиссияларына олар-
ны бүртүзүрүрүн ажилы дузулган.

Ычтангаш, ам Советтерге депу-
таттарын кандидаттарын дээш, ком-
мунистик болгаш партия кежи-
гүнү эвестерин чангыс-ай блогу-
нун тийлектези дээш пропаганда ба-
за политиктиг агитация азынын бун
чүс-биле калбарынын эң
харыссалгалыг ажилы ам тутуу чо-
руу турар.

Бо дээрде сонгудалга мурнунун
белеткел ажилында эң чутула,
харыссалгалыг те. Ам болур сонгу-
далга РСФСР-нин Дээди Совединге
болгаш чөвү Советтеринге: рай-
оннар Советтеринге—590, дорт хо-
райлар Советтеринге—286, көдө
Советтерге 1374 болгаш суур Совет-
теринге 115 депутаттарын кан-
дидаттарын бистин республикада де-
пидиш илдерини чутаалаарга-ла
депутаттын кандидат дээш агита-
ция ажилынын кайы хире удуун
көргүзүп турар.

Республиканын чөр болганын
тургустууган 174 агитпунктуларга
бактаан турар 347 агитколлектив-
терде чеди муң чыгам агитаторлар
бо харыссалгалыг ажилды ботта-
дырып чоруудагы чөр-чөре пар-
тия, совет органдарына улуг дуза-
ны чедирип турарлар.

Агитаторлар, пропагандистер,
илекчилер боттарынын лекция,
бедьдарына депутаттар канди-
даттарын намдарын болгаш ажил-
чорудулазын сонгучуларга таныш-
тырыш, партианын болгаш чазак-
тын илтиги база даштыкы политик-
тазын билдинтип болгаш бүртүлдиг
ылдыр тайылбырларын хандырал.
Ол политика болза СЭКП-нин XXII
сьездинин шиттирлери, чеди
чылдын планын чедикширини кү-
седиринче политиканы, совет улус-

Бузулбас найрал болгаш акы-дунма кады ажилдажылга

Эштер Н. С. Хрущев биле Л. И. Брежнев олар Венгр Улус Респу-
бликанын улустукчулары Янош Кадар болгаш Интван Добиго телеграмма
чорууп, ССРЭ биле Венгриянын аразында найрал, кады ажилдажылга
болгаш бот-булдуга дузалажы дугайында кезеге ат салганындан бээр
15 чыл оо-биле холбаштыр чуреттик ханы байыры болгаш эң дээр
күзөөшкннерини бүгү совет улустун мурнундан дамчыткан.

Ылангыя телеграммада чутаалан турары болза, кезеге ат салган
чорук бистин чурттарынын амыдыралына улуг чутула болушкун
болган. Кезеге ат салганындан бээр ортен 15 чыл бистин улустарын
аразында бузулбас найралды болгаш акы-дунма кады ажилдажылганы
бүгү талазы-биле көгүлдүп буза ыякылгап келгенини үез болган.

СЭКП-нин XXII сьездинин хузел алганы коммунизмин тургузарынын
Программанын амыдыралга чедикширини боттадырып турар совет ки-
жигр болууну венгр акы-дунмаларынын төөгүдү тийлектелеринге са-
гыш-сеткидини ханызындан өөрүп база чоргарарын турар.

Венгр Улус Республикаын улустукчулары Янош Кадар биле Инт-
ван Доби олар венгр-совет найрал, кады ажилдажылга болгаш бот-бу-
лдуга дузалажы дугайында кезеге ат салганын 15 чыл оо-биле хол-
баштыр Н. С. Хрущевка болгаш Л. И. Брежневке байырыг телеграмма-
ны чоруткан.

15 чылдын мурнунда чарган кезе—бистин улустарын найра-
лынын бистин ишти херектерининчте шышы илердикти—протелат-
ары интернационализмин чаагай принциптеринге, национал эрге-ажы-
ктарын кайы-кайымын хундулч көрүнтө үндөзилеттинген деп теле-
граммада чутаалган турар.

ВУР-да социализмин үндөзилерини тургузарына чеди алдынган
чедикширини Совет Эвилелинин ак-сеткидин дузаламчыны-биле улуг
хире-чөргөп-биле холбашкан дээрин венгр улустукчулар демделеп турар.
Байырыг телеграммалар чутаалан турары-биле алырга, коммунизмин тур-
густушкунда совет улустун чеди алган чайынанчач чедикширини
социализмин бүрүн тургузарынын эрге-ажыктарына ажилга венгр улус-
ту сорул киирп, делегейге тайыныны болгаш айым чок чорукту быжык-
лаар дээш улустарын демиселди быжыглан турар. (СЭТА).

Улуг-Хем районун Чаатынын № 90 сонгудал округундан
Тыва АССР-нин Дээди Совединге сонгудал талазы-биле
округ сонгудал комиссиязынын ДИҢНАДЫ

«Тыва АССР-ге сонгудал дугайын-
да түр Дүрүмүн» 54 чүдүлүн бау-
лаар Чаатынын № 90 сонгудал ок-
ругундан Тыва АССР-нин Дээди Со-
вединин депутаттары кандидат кыл-
дыр «Чодураа» колхозун колхозчу-
ларынын ишти хуралындан депши-

Совет Эвилелинин коммунист
Партиязынын төп комитеди.

ПАРТИЈИ АМЫДЫРАЛ

Партия организациясынын дайынчы аргалы

Барым-Хемчиктин «Мурачкы» колхозта парторганизация СЭП ТК-нин ноябрь Пленумунун материалдарын колхозчу массага угуудын тапшырар ажалды чекшишигиз...

жээлдери, 350 хөй кирер 1 кажааны, 1 библиотека бажынын туткаш ажыгалга кирер, малчынарнын 30 ажыг чуртталга бажынарнын капитал сентегеги кылдыр...

Колхозтун ажал-ичилери ноябрь Пленумунун шийттирерини ханым-беле медресе байлаша, мына салгыткан сорулгалары амдыларга боттадыр дөш бектик калдууру...

Иштинин малын менди кыш ажыра, ычтанган малды баш санын өстүрөр, оон продуктулук чорун бидер дөш социалисттик чарык ам бригадалар, фермалар болган тустун малчынар аразында улам-на күштелип турар...

Ам уеде бодунун кол күжүн парт-организация мал кыштагалашкынын чекшишигиз эрттирерине мөөнөсүн. Малчынарнын амдырал бажы-жар куталга хандырылган ажы-жер дугайында СЭП обкомунун плениумун шийтирер кудуларын...

1963 чыда кууесте чогуу улуту-гаж ажал-агылык сорулгалар бистун колхозтустун мурунда салгыт-кып турар. 2680 га шөгте тараа культураларынны бекдик дүжүтүн өстүрүшө, 400 тонна тарааны куру-неге садар, 130 тонна сүттү, 230 тонна ээти, 25 тонна дүтү куру-неге шийтирер садыныгиз кирер оонадагы бис.

Туду таласы-биле база хөй ажыл-дар бо чылы планнаталга. Мал-чынарны, кезде ажал-агылык хан-казын шыгжар 1 сарайын, 12 ав-томашина кирер гаржаты, 100 ине-кеш база 100 бээзанын 2 уаг ка-

Б. ДАНЗЫ, парторганизация секретары.

Колхозтун активчизи

Партбюро секретарынын кабинетинде чазык чагай анык хөрдөжөн киши кирип келген. Ол болза, Чев-Хемчиктин «Большее» колхозта хөрдөжөнөр чөвү-великийн даргазы Ооржан Бюрок...



маз болган. Ону бо суурда улуг, биче кижилер шүтү хундүктел-биле адал турар. Бюрокмаа кол-хоз контораында бир ажыл-кө-рөн учурунда ургучу чепи не-лир. Ол бир катан бодунун плав-нарнын дугайында сумележип алыр дөш партомга чедип кел-геш:

эрткен чылдын төчүзүндө болган.

Ооржан чүгөлө партбюрога көзүп турар эвес, харын ол бодунун ап чорур дөш турар хөмчөгөрүн дугайын кезде Совет дарга-зы-биле, колхоз баштар черин нежигүнери-биле, комсомол-чур-биле ургучу сумележи ап турар. Бинагы-даа болза, Бюрок-мааным кол дуалачылары бол-за, Шими суурну хөрдөжөнери болуп турар. Чөвүлөтөсөсө ки-ши хөй-ничи шөгүмү-биле ажыл-дал турарлар. Бинагара оларнын кылып турар ажыл-хөрдөрүн хөй.

Хөрдөжөнөр чөвүлелиниң дарга-зы хун буру чуну кылырын меддегал апган турар. Ооржан хөй-ничи амылын эки чөрүтүш-шөш, колхознаа база хөй ажыл-ды кылып турар. Ол, суурну бүгү бажынарныгы ары-шөвөр чорун колхоз столоваянын пе-вары Анай-оол Кара-Сал азы эм-нелге пунктунун санитарызы Мыйдан Монгуштун бажында ышкы болурун чедип алыр дөш ордодамын турар.

Хөрдөжөнөр чөвүлелиниң бажы-ничи ары-шөвөр бодурындам бүгү суурну ары-шөвөрчин чед-ип алыр, оон ноганчандар дөш ажылды чөрүтүш эгелеш. Бинагы-даа болза суурну хөрдөжөнери боттарнын амылын оң-биле кызыгарлавын турарлар. Олар колхозчуларнык дыштанылганы экижидерине уланган эки хөм-чөгөрүн чөрүтүш турар. Амыл-дан хостуг уеде активчиерини кирипкелге-биле «Аманын кел-жизи чөм», «шонар пас хептиг, танцы» дөш ышкыш дыштаныл-ганы келжешерин база эрттирип турар, бот-тынынгыр уран чүлү бөлгүмүнүн концерттин үндүрүп турарлар.

Коммунист Ооржан Бюрокмаа суурну хөрдөжөнөргө солун чүүлдери тып, кылып турар.

ЧУРУКТА: Ооржан Бюрокмаа, Сөзү болгаш фотозу И. ЧЕРНЫШЕВТУУ.

Улегерлик коммунист

Бистун колхозта коммунист эш Б. К. Самылык бодунун намы-хары 60 ажа берген-даа болза, хөй-ничинин ажал-хөрдөгө идишпей-лик кижиз, төрөө колхозтуну эком-мизациян сайырадынга күш-ажыкты улугу кирип турар.

Колхозтун баштар чери, партор-ганизация эгт бүүдерин көүдөрүп сорулга-биле хаан ажылын колхозка сайырадыр деп шийтирөөсө, ол харысалгалы ажылды комму-нист эш Б. К. Самылыкка дааскан. Ол 1960 чылда 18 хаанын улуга алган. Оон иштине төртүр хаан чүгө 3 баш турган. Ол чылын эш Самылык 15 хаанын семиркетип, 1,5 тонна хаан ээдин курунеге бир дугаар-да дулаган.

1961 чылда төртүр 3 кол хаан бурутулган-не ол 19 хаан оодарын ап, курунеге хаан ээди садырып улам көүдөктөгөн. Чед чылдын дүрт-кү чылдына эш Самылык төртүр 7 кол хааннарнын бирээндер-не 14 хаан өгу алыр деп хуулаганын 18 баш кылдыр түсседип, 6,5 тонна хаан ээдин курунеге сагкан.

СЭП ТК-нын ноябрь Пленуму-нун шийтирелери-биле танышкан, Борис Кастыбаевич азырал турар хааннарнын баш санын бо чы-лында 400 чедир деп хуулагал-газ. Ону күсседире төртүр 4 улут

Тожу районунуң «Совет тыва» колхоз.

А. ТОРНУ.

Түстүн кандактарывыс ТӨЛЕПТИГЛЕР

Зоя Натпит-оол Шаган-Арыгын № 2 школазын онгу класки доос-каш, «Күш-ажылдын хостуг» колхозтун Торгалыг фермазыга чедип келген.

Анык комсомолчуну күзөл-со-нуургалын барымдалааш, ону ферма-га хуулап алган. Зоянын аваны ба-за-ла сааныч турган, оон ады му-ракчы саанычларын бирээнге са-налып чорган. Аванын ажылды-чы, сааныч мергежи шаколагы Зоя-га уаг садырын чедирген.

Оон чылын дүрүзүнда парта ар-тынга өзүрүп, демир-жүктү, тет-ралыг ажылга, өөредилге номчу-п, башкыларын чугаалын

кичэнегелит дыннап, эртемнин би-лигерине шымыгып өскөн Зоя Натпит-оолдун күш-ажылчы баш-тайгы базымы саанычын эгелеш.

Анык саанычтын баштайгы чы-лында бергелер турган—сааныч-га мергежөөн, быжыгалаан иштерини ажаы-чанан эки билбес. Болун ажылга чачкытырып, арга-мерге-жидин бидер дөш дүрүжүгалам саанычлардан арга-сүмени ол ап, ону кымымаккай ажылга келген.

Кидин-не саалда уези. Ол-ла кол-хозтун Кожай фермазында бодура-га Торгалыг фермазында үш катан хөй саанычлар бар, оларнын хөй анык-тар болган комсомолчулар. Учети-ки Кара-оол саанычларын тусту-ту-нда саган суду тымачалыг дем-делеп олтурган. Сүт боттонарга улай-улай куттулган, дөла берген са-валарда сүттү сүт машиназынга тыртырып турган.

Ол хун бүгү саанычларын са-ган суду иштисе-биле 1007 литр бодура. Чаа чылдын эгендинен бөр сүт улам-на көүдөп турган болза, февраль 6-да сагдыган сүт дүрү-жүдүн 14 литр өмөжөн. Учетики ол байдалды фермазын бүгү иште-ринге брундалык уаг тарышкын-нын чорутканын бодун деп тайыл-дыралган.

Саанычларын 1962 чылдын дүр-жүзүнда саган суду тунушан, ки-диз-кижигин ат кырына бажыш ас-кан. Комсомолу Зоя Натпит-оол өс-көлдөрүндө хөй сүттү саап, бирги олтурга турар. Ол бир ишеке оонаштыр 1750 кг сүт саап алыр хуулаганын 2119 кг кылдыр күвүстү-птурган. Оон саар он беш ишкеринин «Рекордыны», «Амукта» деп шо-валыг иштерин эң-не хөй сүттү хун бүрүдө берип турар. Анык сааны-чи коллективтин макталын чедип алган.

Зоя Натпит-оол ийн урууларын, анык не. Фермазын саанычымы бо-луп үшкү чылыгче кирген.

Төлүү Балдан өг-бүдөин-биле ду-гуртушкан, бир-де катал колхозтун контораыга барган. Ажылче үер дөш колхозчулар, механикачылар, бригадирлер колхоз контораынга хайныгып турган.

«Уу амдыралдын бергедерин эки билдир бис. Бүгү-де күжүмүз ш-өүрү-биле калы колхозтун ажыл-хөрдөгө кириштерез хуулагынгел ие. Бисте колхоз келжигүнгел кирип аларын дөлдөм» дөш би-диршикчинин колхозтун баштар черине кирген.

Күөл ботанган — Төлүү Ток-пайович Балдан 1948 чылда «Күш-ажылдын хостуг» колхозтун кел-жигүну болу берген.

Колхозка киреш эш Балданнын иштинин ажал-хөрдөгө кымымак-кай чүткүлдүнүн үнеп көргөш, пар-тия организациязы болган колхозтун баштар чери ону Кадарга сүт-ба-раан фермазынык инек каажымын-га кирген.

Оон-биле ужурашкан мычча деп айтырдым:

— Мал ажылдыгы ургучу ажыл-дал келген-дир силер. Ажыл-амы-дыралар дугайын чугаалап көр-үнер, аким.

Малчын таакпылап, алдөн боду-нып олтурган, мычча деп чугаалап эгелеш:

— Фермага кадарчылап кирге-ле тос чыл чөдө бердим. Баштай берге-

лер-даа турган. Фермазын дооска-ринге мал оларын билбес, кадарган иштерини таныва чорук мени дүвүрөдүп тургулаан. Оон ужурудан хостуг, шөгөлөп олтып чорган инек-терин чачкытары арга-мыш иш-тинче кире бээрге, оларын дүр-гө-не бөлүксөөн келтирөрү чүгө чо-раан. Кадарчы хуулагыгө чөрүтү мергежи, чүвениң ужурун билди, эки дүрүжүлгелерин дыннап кедирге, мынды байдал эки түнедериң көр-гүспезин бүүрөп көрдүм. Ол хаанан чок, шөгөлөп тавылда олтып чорган малды өблөдүп сывыртаарга азы азы-рышкылар мактылаларга хөй сүттү бербей башын чамды саанычлар-нын хомудалындам дыннап турдум.

Чайлагалшкын үнепде оларнын оларын хун бүрүдө солзуру, оларын саалдаже чорударда далаштырбайн тавар кийерине чачкытары, кышкы уеде азыралга тургулап, си-ген, силос болган концентраттыг черемини таарыштыр бөри конуч ажылгыт. Оон инай малдын ажал-чанын танып алары чүгөла. Чамды инектер конуч мангырт болуп, олар устун алган чортулай бөр, чамдымы шөгөлө, өжүм олтыраы-нга анак. Хөмөр иштине, тайгалар эдетириде калы-рашпал чөдөр тургулаар, ол чөдөрүн кадарчы ки-ши билген турары мычча ужу-ду-га. Кадарчы кижэ иши хушере-да, чач-чачыгыт бөрларга-даа таварык болгай—деп, ол тайыл-дыралган.

— Мал ажылынын тускай эр-темингеринин арга-сүмениң ургучу сүтүг, малдын ажалга, чөмө-рилгезин өкижидеге иштерини сү-дү чыл бүрүдө улам-на көүдөп турар — деп оон инай ургучулуп чуга-лаан.

— Бистин фермаыста му-ракчы саанычлар хөй. Чизге, саан-чы Кок-кис Санчы бо чылын база-ла республикада аг-сурагалы саан-чыларнын бирээви болган. Ол бистин Тыла АССР-нин Дээди Советинин деп-утаты. Назылай бергени дөш ду-паламыч ол олурар-даа болза, Мак-пал инай ам-даа эки саанычларын бирээви деп адалышпаан. Оларга бис база-ла чөрагаланып турар бис.

Маана учетикигиз турган эш Байыр-оол өстүргөн бизааралыкы чүс-чүт-биле санап олурганын дын-наан мен, оон тодагарай саны ам уттуурдуган-дыр.

Бодунуң чугаалын ол мынчаар доосту:

— Бистин амдырал-чуртталга-мыс малагыч чагай, улам-на бай чурттан турар бис. Огулуус шөгип хуулагынгел эртергеш чалып келди. Ол анык өг-бүдөгө 770 рубль-биле бажы база садын берди. Олар ам уруулары-биле колхоз те-вүнде чурттан турарлар.

Кадарчынын чугаалын дынаары солун болган. Эш Балдан фермазын түнүдө туудугларга база киржин, хосту уелериңде калдык-ла бир ажыра-га идишпейлиг киришкен турар.

Комсомолу сааныч Зоя Казаков-на Натпит-оол Торгалыгын № 34 сонуга олтурганал. Төлүү Ток-пайович Балдан Кожайнын № 35 сонуга олтурганал Улуг-Хем район Советинин депутаттарыга кандидат-тар кылдыр депширттирер. Күш-ажылчы чаа-чаа чедиршиңер дөш олар улам оорук киришкениңгиз ажылдап турарлар.

СЭП парткомунун секретары эш Н. Болдуун редакцияга дынна-кан болза: солунда бижиттинген материалды фактылар долуу-биле шын болган. Материалдын ам-налызынын түнүсүн парткомунун бөорозуга чугаалашкан ажылчы, малчын хөрдөжөнөргө амдырал-чуртталгазыңды үндөш кичэнегелин салыр деп шийтирдиң. Хөрдөжөн-ериң документагерин алурда олар-нын амылдарын бирди чөдөлөп кылган турарын «Барым» совхоз-тун директоруна, партком секрет-арына болган ажылчылар комте-динге дааскан.

Ажылдап турар бүгү хөрдөжөн-ериң документагерин кыска ху-у-саада чөдөлөп кылдын дирекция черинге хуулагың.

Д. АРАНЧАА.

СОҢГУДА ХУНУНГЕ

Көдө тууду-монтаж эрелдениң Кызыл-Мажалыг участкада Сергей Кендешович Очурну бригадасы эр-кен чылда бүүдүргө ооналдамын 125 хуу күссеткен. Олар бо чылын оон-даа бекдик көрүгүтүлү болурун-га бүүрөлдөп ажылдап турар.

Бригадалын амыг кылып турары ийн квартиралыг чуртталга бажы-ны март бирде ажыгалга кирер. Ол болза бизаачыларын сонуга ху-нүңге күш-ажылдык бөлгө боdur.

Т. ТУЛУШ.

КИЧЭЭНГЕЙНИ—МАЛ КЫШТАГЛАДЫШКЫНЫНЧЕ

Өвүр районун ажыл-ичилери бо ажыл-агыл чылында курунеге 695 тонна сүттү, 925 тонна ээти, 160 тонна дүтү садар деп хуула-гыч алган ажылдап киришкенер. Бо хуулагынгел чедиршиңгиз күсөт-тиерин, районун партия, совет, кө-дөзө ажал-агыл болган өске-даа хөй-ничи организацияларынны мал кыштагалашкынын кайы хире организацион эрттиреринен кол хамааржы. Эрткен чылдын дека-брь айнын төчүзүнде чедир рай-онун дооскарынга, мынагы да-ларгыга, мөөстеринге хар колдууна чүгө, харын чамдык черлеринге кара турганалын чамдык ажыл-агылар табындырып турган. Соул-га айларын иштине оларларга хар 40—50 см агар чаапкан. Оон кы-рындап лар-шурган тертулук каапкан. Ичтанган шөор малдар оларга чедип, чөм тып чыры бергедей берген. Мал кыштагала-шышкынында байдалын өвүр парт-кому, райкуком чугаалажы көр-гөн. Колхозтарга мал кыштага-ла-дышкынында байдал амыг уеде чамдык черлерде бергедөшкениңгиз болуп турар.

Ындыг бергедөшкениңгиз турза-да дүрүжүгалам хөйжүрүл Серден, Барыма, Авыр-оол, Суудуй-оол бол-гаш өскөлдөрүн-даа хөй масса-лар келген. Хураганарын чидириг чөккө камгалап ап турар.

Ындыг болза-да районун кол-хозтарында мал кыштагаладышкы-нын ниети байдалын эки деп өжү-рүрүп чөдө болбас деп чүвени партком бюорозу ажыл-агыларын удуруткучуларынга сагындырган.

Чамдык черлерден дүвүрөшкениңгиз медөөлөр көзүп турар. Районда ни-тин-биле 12270 баш мал шүтү азы-ралда, 2783 баш мал чартык азы-ралда, а октябрь 1-ден декабрь 1-ге чедир районга 934 баш мал өдуп хоран.

Кыштагаладышкынын байдалы «Коммунизмге орук» болган «Торгалыг» колхозтарда артык дүвүрөшкениңгиз болуп турар. «Коммунизмге орук» колхозта чүгө кадарчы Ба-бир-Бекеттик кодамындан 70 баш ажай, хураганар өлген. «Кызыл-тук» колхозтун хөйжүзү Саар бодунун харысаалга чөгү-биле 12 хураган өлүргөн болган ол хура-ганарын кадарчы боду төлөзөр кыл-дыр актыны тургускан. «Торгалыг» колхозтун кадарчымы Эдер-оолдун иртинин 50 хуузу. Малды-оолдун хоюну 50 хуузу арып баксырааны-биле ам тургузу азыралда кирген. Ол колхозтун Чинге-Дөргүн брига-дазында 300 ажыг арган хураган тургузу азыралда кирген.

Малды баш удуз өмнөринин та-лазы-биле ажал конучу багай тур-густугун. Мал азырынч кол чы-дагааны болза, эрткен чылын хөй-дун чугааланың чөгүр өйүңде кой-дур.

Х. СЕМИС.

«Шынчын» штаттаа дашкаар корреспондентиниң.

ТУДУГЖУЛАРДА

Кыштын соок хунеринде Хем-чик кемнин ол-бо талакы эриктир-де чөөп-чөөп чөдүр теректерин бу-дуктары буураа ожуталы берги-лейн. Домкас кара сулгардан агып батылдан чайныды хөм унуун до-ложун кырын шыва ап, оортан ту-ман эртен, кезге таран ууну турар.

Хемчик кемнин узу туман-най бөөрге сооктун градуусу көдүр-лүр чүгө болгай — деп, тус черин чурткакчы чоңунуң чугаалажык турары таварылга эвес бойбайлаң.

Чөөкчө чаа бир-ле катан Хемчик кемнин өркинде көвүртү туудунуң дугары 5 отралынын бетон заво-дунга чөдө бердим. Мында бригадир-механик Николай Михайлович Шев-цовка удурткан комплексияг бри-гада ажылдап турар.

Бригадалын ажылчыларын бол-ган инженер-техниктиг ажылдакчы-лары Хемчик көвүртүгүн туудуну хөргөлттирер демир-бетон бүүдүр-би-ле эргелештир, арматура, тууг ажылын болган тус черин тууг материалдарын белеткээрин, сөөртү-чин база ботталдырып турар. Мын-чанга бригадамын комплексияг деп адал турарынын ужуру мына.

Чамдык ажылчынар болган ин-женер-техниктиг ажылдакчылар-биле ажал дугайын таныжып чуга-лашканымын сонунда, бригадир ме-ханик эш А. М. Шевцов-биле ужу-рүшкүм. Бригадириниң байдалын бо-лаармыга ажал дөш талажыры аз-жөк ычкан.

Каш минуталар дүрүзүнда чуга-лажы олургушта безин, автомашин-алар, тракторлар шүтүңү ажылдап чөрүкчүлери бе дөш сонга караан-дан ол каш-лаа катан барып көрдү.

Бригада амыг уеде Хемчик көвү-ртүүнү туудунга хөргөлттирер ко-чуну 23 метр демир-бетон ооргаларын, көвүртүг кырынга өтсөп салып чүгө боттонар бүүдөрүн боттадыр-гып турар. Ол ажылдарын дооскан соон-да Ак-Довурак—Абаза автоортуунуң

туудунда көвүртүгөргө хөргөлттирер бетон кылырын-биле Ак-Сүтжө чөрү-түр.

МОНТАЖНИНТЕР БРИГАДАЗИ

Хемчик хемге демир-бетон көвү-ртү туудунун кол ажылы доозулган. Бо хунерде мында коммунист эш Г. В. Тумашковтун удуруткылазы-биле монтаж ажылы кылып турар. Монтажиңер бригаданынын согаа-зы хөй-даа эвес, 6 санын кижиден тургустуган.

Олар 1962 чылда көвүртүг ту-дунга монтаж кылдырынын чыл пла-нын 11 айланын дүрүзүнда 138

— Кыштын соогу бетон кылы-рынга шактык болбайн турар ирги бе — деп айтыры салдым.

— Чөк, шактык болбайн турар. Бистер ишиг, соок-даа агаар-бойду-стун байдалыңа ажылдап өөрени берген кижилер бис. Тыванын агаар-бойдуу тергени эки чер-дир, кол чүтү — ажылдаарында хамааржыр. Тынага бетон кылдырын кышкы уеде чедиршиңгиз чорудары берге дээр дугайгы чамдык иштерин боданы шыш эвес. Январын соок хунеринде безин ажал ишиг-туулук хай-нышкынын чөрүп турар—деп, бригадир уагү бүүрөлдө хөдө хары-шалам.

Бригада амыг уеде Хемчик көвү-ртүүнү туудунга хөргөлттирер ко-чуну 23 метр демир-бетон ооргаларын, көвүртүг кырынга өтсөп салып чүгө боттонар бүүдөрүн боттадыр-гып турар. Ол ажылдарын дооскан соон-да Ак-Довурак—Абаза автоортуунуң

туудунда көвүртүгөргө хөргөлттирер бетон кылырын-биле Ак-Сүтжө чөрү-түр.

МОНТАЖНИНТЕР БРИГАДАЗИ

Хемчик хемге демир-бетон көвү-ртү туудунун кол ажылы доозулган. Бо хунерде мында коммунист эш Г. В. Тумашковтун удуруткылазы-биле монтаж ажылы кылып турар. Монтажиңер бригаданынын согаа-зы хөй-даа эвес, 6 санын кижиден тургустуган.

Олар 1962 чылда көвүртүг ту-дунга монтаж кылдырынын чыл пла-нын 11 айланын дүрүзүнда 138

— Кыштын соогу бетон кылы-рынга шактык болбайн турар ирги бе — деп айтыры салдым.

— Чөк, шактык болбайн турар. Бистер ишиг, соок-даа агаар-бойду-стун байдалыңа ажылдап өөрени берген кижилер бис. Тыванын агаар-бойдуу тергени эки чер-дир, кол чүтү — ажылдаарында хамааржыр. Тынага бетон кылдырын кышкы уеде чедиршиңгиз чорудары берге дээр дугайгы чамдык иштерин боданы шыш эвес. Январын соок хунеринде безин ажал ишиг-туулук хай-нышкынын чөрүп турар—деп, бригадир уагү бүүрөлдө хөдө хары-шалам.

Бригада амыг уеде Хемчик көвү-ртүүнү туудунга хөргөлттирер ко-чуну 23 метр демир-бетон ооргаларын, көвүртүг кырынга өтсөп салып чүгө боттонар бүүдөрүн боттадыр-гып турар. Ол ажылдарын дооскан соон-да Ак-Довурак—Абаза автоортуунуң

туудунда көвүртүгөргө хөргөлттирер бетон кылырын-биле Ак-Сүтжө чөрү-түр.

МОНТАЖНИНТЕР БРИГАДАЗИ

Хемчик хемге демир-бетон көвү-ртү туудунун кол ажылы доозулган. Бо хунерде мында коммунист эш Г. В. Тумашковтун удуруткылазы-биле монтаж ажылы кылып турар. Монтажиңер бригаданынын согаа-зы хөй-даа эвес, 6 санын кижиден тургустуган.

Олар 1962 чылда көвүртүг ту-дунга монтаж кылдырынын чыл пла-нын 11 айланын дүрүзүнда 138

— Кыштын соогу бетон кылы-рынга шактык болбайн турар ирги бе — деп айтыры салдым.

— Чөк, шактык болбайн турар. Бистер ишиг, соок-даа агаар-бойду-стун байдалыңа ажылдап өөрени берген кижилер бис. Тыванын агаар-бойдуу тергени эки чер-дир, кол чүтү — ажылдаарында хамааржыр. Тынага бетон кылдырын кышкы уеде чедиршиңгиз чорудары берге дээр дугайгы чамдык иштерин боданы шыш эвес. Январын соок хунеринде безин ажал ишиг-туулук хай-нышкынын чөрүп турар—деп, бригадир уагү бүүрөлдө хөдө хары-шалам.

Бригада амыг уе

